

Педагогические науки 1. Общая педагогика, история педагогики и образования.

Введение религиозного компонента в содержание национального школьного образования Франции

Лаухіна І.С.

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри теорії та практики іноземних мов Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, м. Умань

E-mail: kaftmiya@mail.ru

До змісту початкової освіти релігієзнавчі знання входять у незначному обсязі і здебільшого застосовуються імпліцитно. Наприклад, під час вивчення французької мови і літератури для пояснення змісту певних висловів, що мають релігійне походження і значення. Більш експліцитно релігійний матеріал входить до програм з історії і використовується у процесі вивчення визначних історичних подій, пов'язаних з релігією та релігійними святами.

Модернізовані навчальні програми для колегів і ліцеїв містять значно в ширшому обсязі релігієзнавчий компонент знань. Насамперед це стосується таких навчальних предметів, як історія мистецтв, історія-географія, громадянознавство, французька мова і література, філософія. Зміст релігієзнавчих блоків укладено за принципами концентричності й поступальності з нарощуванням складності, з розширенням і поглибленням міжпредметних зв'язків. Навчальні програми містять методичні настанови вчителям щодо викладання релігієзнавчих знань, поради щодо застосування історичних документів, мап, творів мистецтва, біблійних текстів.

Релігієзнавчий компонент змісту навчальної дисципліни «історія мистецтв» стосується мистецького розмаїття культур, цивілізацій, релігій. Релігієзнавчі знання найбільшою мірою інтегровано в таких рубриках навчальної програми з історії, як «Мистецтво, творчість, різні культури», «Мистецтво, міфи і релігія», «Мистецтво і духовність», «Мистецтво, суспільства, культури». Оскільки у Франції історія і географія викладаються

здебільшого інтегровано, як один шкільний предмет, то сюди додаються також і релігієзнавчі знання, пов'язані із зародженням і поширенням християнства, взаємовідносинами церкви і держави в різні історичні періоди. Зміст відповідних блоків знань збагачується за рахунок авторських програм, залучення документальних джерел, відвідування історичних пам'яток.

Навчальний предмет «громадянство» містить релігієзнавчі знання про права і свободу громадянина в релігійній сфері, про толерантне ставлення до людей інших віросповідань, неупереджене сприймання інших культур і світоглядів. Розроблені відповідні тематичні блоки в авторських програмах мають на меті розкрити учням значущість релігій у культурному розвитку людства, навчити їх сприймати знання про релігії відповідно до історичної хронології та в річищі громадянських рухів, з'ясувати, як вплинули і продовжують впливати релігії на історію народів.

Школярів ознайомлюють із релігійно-культурною спадщиною французького народу на уроках французької мови і літератури за допомогою текстів Біблії, творів античності, літератури Середньовіччя і доби Просвітництва. Вивчаючи філософію, учні дістають уявлення про основні етапи розвитку філософської думки, ознайомлюються з працями філософів різних епох, пов'язаних з проблемами віри, релігії.

При цьому французьким учителям рекомендується застосовувати порівняльний підхід у вивченні різних релігій, мінімізувати суперечності між додержанням принципу світськості та правом на свободу віросповідання, ширше застосовувати міжпредметні зв'язки, стимулювати критичне сприйняття учнями знань про релігії і спиратися на їхній життєвий досвід.

Сучасні французькі навчальні програми для колегів і ліцеїв, крім змісту, містять рекомендації щодо застосування методів у викладанні того чи іншого предмета. Щодо релігійного компонента шкільних знань даються такі методичні настанови: застосовувати педагогічний досвід католицької освіти, урахувати особливості кожного навчального предмета, активізувати міжпредметні зв'язки, залучати учнів до так званих проєктів освітньо-виховної

дії, які дають змогу комбінувати і поєднувати різні предметні знання і види діяльності. У французьких колежах і ліцеях перевага надається таким методологічним підходам до реалізації релігієзнавчого компонента змісту знань, як міжпредметний, порівняльно-історичний, полікультурний, кросдисциплінарний, культурно-історичний, плюралістичний, національної ідентичності, діяльнісний, пізнавальний, проблемний, які варіюють залежно від навчального предмета й освітньо-виховних цілей. Релігієзнавчі знання рекомендовано викладати з додержанням таких загальновідомих дидактичних принципів, як: доступність, концентричність, наочність, культуровідповідність, природовідповідність, і застосовувати традиційні методи: слово вчителя, лекцію, бесіду, гру тощо [2].

Зіставлення й порівняння педагогічних підходів до здійснення релігієзнавчої освіти у Франції та Україні дало змогу виявити спільні й відмінні особливості й тенденції в реалізації релігієзнавчого компонента змісту знань у державних загальноосвітніх закладах цих країн.

У Франції релігійна католицька освіта здійснюється як інваріантна складова навчальних програм лише в приватних навчальних закладах. У державному секторі освіти Франції учні початкових класів можуть прослухати курс релігійної освіти лише факультативно у визначений день тижня і не в приміщенні навчального закладу. Причому викладають такі курси переважно світські учителі. У французьких колежах і ліцеях релігієзнавчі курси можуть викладати капелани за згодою батьків учнів. Виняток становлять департаменти на сході Франції (Ельзас і Мозель), де релігійно-культурологічна освіта здійснюється у рамках предмета навчального плану і відповідно до чотирьох визнаних конфесій – католицької, лютеранської, реформаторської та юдейської – на вибір.

В Україні релігійно-культурологічна православна освіта в загальноосвітніх закладах реалізується як елективний курс «Етика віри», що розроблений Міністерством освіти у 2005 р. У АР Крим за рахунок варіативної частини навчального плану для дітей мусульман викладається курс ісламської

освіти. Викладачами є світські вчителі.

В Україні та Франції навчання релігії здійснюється згідно з чинним державним і міжнародним законодавством у цій галузі педагогічної діяльності. Та, на відміну від багатьох європейських країн, у нашій країні не розв'язано питання щодо можливості відкриття і функціонування релігійних шкіл, що фактично веде до порушення права громадян обирати для дітей школу, яка б відповідала їхнім світоглядним і релігійним переконанням. У Франції законодавством дозволяється відкривати приватні релігійні школи, у тому числі й релігійних меншин. У країні діють юдейські, протестантські та мусульманські приватні школи.

У ході аналізу праць українських науковців виявлено п'ять головних стратегій викладання шкільних релігієзнавчих курсів, які рекомендуються для загальноосвітньої школи, а саме: 1) релігійну освіту мають надавати школи, засновані церквами, а викладачами повинні бути світські вчителі; 2) увести до недержавного компонента навчального плану шкіл етичні релігійні курси для учнів 5–9-х класів; 3) викладати знання про релігію як обов'язковий предмет; 4) релігійний курс морально-духовного спрямування, метою якого є глибше пізнання людини, її духовного світу; 5) викладати основи християнського світогляду під контролем церкви, а вчитель повинен мати кваліфікацію викладача християнської етики, або це може бути священик. Поки що жодну з них не визнано пріоритетною, і жодна з них не набула загальнодержавного значення.

В Україні широко практикується впровадження навчальних курсів релігієзнавчого змісту (етика, релігійна етика, християнська етика) за рахунок варіативної частини навчальної програми. Вивчення чинних в Україні шкільних навчальних програм показало, що так само, як і у Франції, вони містять релігієзнавчі блоки знань. Однак є істотна відмінність: у французьких програмах для колежів і ліцеїв знання про релігію входять до змісту таких предметів, як історія, географія, громадянознавство, історія мистецтв, філософія, французька мова і література, а в українських школах цій тематиці приділяється увага у

програмах лише п'яти предметів – етики (5–6 кл.), музичного мистецтва (5–8 кл.), образотворчого мистецтва (5–7 кл.), художньої культури (9–11 кл.), історії України (5, 7–11 кл.). Меншою мірою релігієзнавчий компонент змісту входить до програм з української мови (опрацювання текстів відповідної тематики як дидактичного матеріалу) та української літератури (вибірково в окремих творах художньої літератури). Тематичні блоки релігієзнавчого змісту містяться в інтегрованих курсах «Мистецтво» (5–8 кл.), «Історія України», «Всесвітня історія» (6 кл.), «Країнознавство», «Географія населення з основами демографії», «Географія культури світу» (10–11 кл.) [1, с. 9–11].

Як і у французьких навчальних програмах, так і в українських, містяться методичні рекомендації щодо практичної реалізації релігієзнавчих знань у змісті того чи того навчального предмета. Значною мірою загальні методологічні підходи збігаються. Ідеться насамперед про застосування пізнавального, діяльнісного, культурологічного, міжпредметного, полікультурного, компетентнісного підходів у викладанні знань релігієзнавчого змісту. В Україні до них додаються такі підходи, як аксіологічний, соціокультурний, діалогової стратегії, єдності загальнолюдського і національного, антропологічний, особистісно орієнтований. Педагогічні методи й прийоми реалізації релігієзнавчого компонента в шкільному навчальному процесі також здебільшого подібні: бесіда, моделювання, розв'язування ситуацій, аналіз художніх текстів, практикуми, семінари, конференції, учнівські проекти, інтерактивне навчання.

Список літератури:

1. Laoukhina Inna. Comment est abordé le fait religieux dans les établissements scolaires d'enseignement général d'Ukraine et de France: analyse comparative / I. Laoukhina // The Advanced Science Journal. Edition spéciale 2. «Thèses d'avril». – 2012. – С. 9–11.
2. Nouailhat René. Enseigner les religions au collège et au lycée. 24 séquences pédagogiques / René Nouailhat, Jean Joncheray. – Paris : Besançon, les éditions de l'Atelier / CRDP de Besançon, 1999. – 195 p.